

(Należy podać cel planowanych badań, opisać jakie badania będą realizowane oraz podać powody podjęcia danej tematyki badawczej - maksymalnie jedna strona zdefiniowanego maszynopisu)

Ciekawość to cecha wspólna dla wszystkich ludzi, niezależnie od epoki czy reprezentowanej grupy społecznej. Sposoby jej zaspokajania zmieniały się na przestrzeni wieków, ale zawsze najatrakcyjniejsze dla odbiorcy były te informacje, które angażowały go emocjonalnie. W czasach niskiej piśmienności rolę osób dostarczających wiadomości ze świata pełnili m. in. wędrowni śpiewacy, wykonujący swoje pieśni przy akompaniamencie harfy, gęśli czy liry korbowej. Wierszowana forma i melodia ułatwiały zapamiętywanie i rozpowszechnianie przekazywanego ustnie repertuaru, a publiczne występy na miejskich placach, odpustach czy pod kościołami pełniły również ważną funkcję rozrywkową. Z upływem czasu, wraz ze wzrostem alfabetyzacji oraz rozwojem cywilizacyjnym (wynalazek prasy drukarskiej) śpiewacy nowin zmienili się w wędrownych kramarzy, którzy teksty wykonywanych publicznie pieśni sprzedawali w formie drukowanych ulotek. Zjawisko to, znane w całej Europie, wytworzyło swoje specyficzne lokalne odmiany. Na ziemiach czeskich tzw. druki kramarskie (cz. *kramářské tisky*) największą popularność zyskały na przełomie XVIII i XIX wieku, dzięki reformom edukacyjnym znacznie zwiększającym poziom piśmienności wśród mieszkańców wsi i mniejszych miast. Literatura tego typu stanowiła jedno z głównych źródeł informacji o świecie dla zmarginalizowanych i gorzej wykształconych warstw społeczeństwa. Druki kramarskie zawierały zarówno ekscytujące nowiny o zbrodniach, cudach, wojnach i katastrofach naturalnych, jak i ballady miłosne, pieśni religijne czy modlitwy. Moment wykonania sensacyjnej pieśni przez kramarza lub lektura zakupionej ulotki były szansą spotkania z innym – obcokrajowcem, innowiercą, czy członkiem odmiennej grupy społecznej. Teksty pieśni kramarskich odgrywały więc niebagatelną rolę przy kształtowaniu, powielaniu i utrwalaniu stereotypów. Niosły również informacje o swoistej „mapie świata” istniejącej w głowach ich autorów i odbiorców. W twórczości kramarskiej odnaleźć można nie tylko wiadomości o miejscach bliskich geograficznie i kulturowo, ale również o odległych i egzotycznych regionach Afryki, Ameryki i Azji, a także świecie nadprzyrodzonym, wykraczającym poza codzienne ludzkie doświadczenie – niebiosach, piekle i ich mieszkańcach.

Głównym celem projektu jest przedstawienie i analiza językowego obrazu świata zawartego w czeskich pieśniach kramarskich. Zrekonstruowana zostanie zarówno porządek metafizyczny (rola Boga, świętych i istot nadprzyrodzonych w życiu człowieka), jak i wizja świata dostępnego ludziom na co dzień, ze szczególnym naciskiem położonym na obecne w niej wyobrażenia o państwach i regionach oraz zamieszkujących je narodach. Planowana rozprawa doktorska przybliży czytelnikowi zjawisko czeskiej twórczości kramarskiej, fascynujące w swojej różnorodności, ale właściwie nieobecne dotąd w polskiej literaturze bohemistycznej i folklorystycznej. Temat rozprawy, choć pozornie dotyczy zjawiska należącego do przeszłości, zyskuje dziś na aktualności wobec rosnącej roli sensacyjnych mediów i fałszywych wiadomości, zastępujących rzetelną informację utwierdzeniem w odbiorcy posiadanych wcześniej przekonań i uprzedzeń. Praca włącza się z jednej strony w bogaty w środkowoeuropejskim językoznawstwie nurt badania stereotypów etnicznych, z drugiej korzystać będzie z dorobku geografii humanistycznej, w tym koncepcji map mentalnych. Wymienione ujęcia metodologiczne użyte zostaną do opisu niezbadanego dotychczas w ten sposób materiału źródłowego – korpusu pieśni kramarskich wybranego spośród zbiorów czeskich placówek muzealnych.